

JØRGEN GOUL ANDERSEN, JOCHEN CLASSEN, WIM VAN OORSCHOT, KNUT HALVORSEN (editori), *Europe's new state of welfare – unemployment, employment policies and citizenship*⁸ (Noul stat european al bunăstării – șomaj, politici de angajare și cetățenie), The Policy Press, 2002

Editorii acestui volum sunt: **Jørgen Goul Andersen**, profesor de sociologie politică, directorul Centrului de Studii Comparate în Domeniul Bunăstării, Universitatea Aalborg, Danemarca; **Jochen Classen**, profesor de cercetare socială comparată, Centrul de Cercetare Comparată în Domeniul Bunăstării Sociale, Universitatea Stirling, Marea Britanie; **Wim van Oorschot**, profesor de sociologie, Facultatea Științelor Sociale și Comportamentale, Universitatea Tilburg, Olanda și **Knut Halvorsen**, director de cercetare, Facultatea de Economie, Administrație Publică și Asistență Socială, Colegiul universitar Oslo, Norvegia.

Volumul *Europe's new state of welfare – unemployment, employment policies and citizenship* face parte din programul de cercetare europeană COST Action A 13 „Changing Labour Markets, Welfare Policies and Citizenship”. COST este un program de cooperare în domeniul cercetării științifice și tehnice, care promovează coordonarea la nivel european a cercetărilor realizate cu sprijinul finanțării naționale. Cuprinzând mai mult de 80 de experți localizați în 17 țări, programul s-a derulat pe o perioadă stabilită de cinci ani (1998–2003). Activitatea de cercetare s-a desfășurat prin organizarea a patru grupuri de lucru distincte, orientate asupra unor probleme de maxim interes, cum ar fi: șomajul, participarea la muncă a persoanelor aflate la vârste înaintate, egalitatea dintre bărbați și femei, ocuparea pe piața muncii, respectiv șomajul în rândul tinerilor. Volumul de față cuprinde rezultatele cercetării desfășurate în cadrul grupului de lucru pe tema șomajului. Abordarea interdisciplinară a fost asigurată de prezența în cadrul grupului atât a sociologilor cât și a economiștilor și a politologilor.

În general, cartea propune cititorilor o trecere în revistă a principalelor direcții/tendențe în domeniul șomajului, incluzând strategiile politice adoptate la nivel național și suportul teoretic pe care se bazează. Extrem de interesantă este includerea unei serii de zece analize naționale comparate, orientate cu preponderență către cele mai interesante aspecte ale șomajului.

În ordinea apariției în volum, autorii care semnează cele treisprezece studii sunt: Jørgen Goul Andersen și Knut Halvorsen (capitolul 1); Jørgen Goul Andersen și Jan Bendix Jensen (capitolul 2); Jochen Clasen (capitolul 3); Wolfgang Ludwig-Mazerhofer (capitolul 4); Pascal Ughetto și Denis Bouget (capitolul 5); Wim van Oorschot (capitolul 6); Bengt Furaker (capitolul 7); Jørgen Goul Andersen (capitolul 8); Knut Halvorsen (capitolul 9); Heikki Ervasti (capitolul 10); Mirosljub Ignjatovic, Anja Kopac, Ivan Svetlik și Martina Trbanc (capitolul 11); George Sheldon (capitolul 12); Jochen Clasen și Wim van Oorschot (capitolul 13).

Structural, primele două capitole și ultimul oferă o perspectivă de ansamblu a politicilor în domeniul șomajului și ocupării forței de muncă, la nivel european. Primul capitol introduce problematica volumului și analizează schimbările înregistrate pe piețele muncii, șomajul și politicile pentru șomaj, din punctul de vedere al cetățeniei. Al doilea capitol este orientat către abordarea generală a noilor tendințe din domeniul ocupării forței de muncă și al șomajului, în Europa. Ultimul capitol trasează concluziile întregului volum, subliniind relația dintre muncă, bunăstare și cetățenie, precum și diversitatea din cadrul politicilor de șomaj și de ocupare a forței de muncă, în Europa.

⁸ Consultarea acestui volum a fost posibilă datorită grantului de cercetare „Marie Curie”, oferit de Uniunea Europeană în perioada 1 Septembrie 2003–31 Ianuarie 2004 în cadrul SPIRIT, School for Postgraduate Interdisciplinary Research on Interculturalism and Transnationality, Universitatea Aalborg, Danemarca.

Țările analizate în cuprinsul celorlalte zece capitole sunt: Marea Britanie, Germania, Franța, Olanda, Suedia, Danemarca, Norvegia, Finlanda, Slovenia și Elveția. Este de remarcat includerea în analiză a tuturor statelor scandinave. Din blocul est-european post-comunist este prezentă o singură țară: Slovenia. Respectând tematica propusă, în cuprinsul fiecărui capitol se regăsesc: o scurtă introducere, o descriere temporală a politicilor pentru șomaj adoptate la nivel național și a reformele realizate. Sunt, de asemenea, incluse analize statistice, care pun în evidență trendurile înregistrate la nivel național.

Primul capitol analizează, temporal, schimbările de pe piața muncii europene. Punctul de plecare al analizei este eseul lui Marshall *Cetățenie și clasă socială*, care pune accentul pe promovarea cetățeniei depline, transpusă în practică prin participarea completă la piața muncii a tuturor cetățenilor. Creșterea și menținerea ratelor șomajului a fost, deseori, interpretată ca o consecință directă a globalizării și schimbării tehnologice pe piețele muncii, dar și ca o incapacitate a statului de a mai asigura bunăstare tuturor cetățenilor săi.

S-a conturat, din ce în ce mai puternic, o paradigmă dominantă/o interpretare standard a șomajului înregistrat în Europa. Încă de la începutul anilor 1980, diferențele foarte mari dintre ratele șomajului din țările europene și rata șomajului din Statele Unite au condus la concluzia că șomajul în Europa reprezintă un fenomen structural puternic, legat atât de sistemul bunăstării relativ generos de pe bătrânul continent cât și de rigiditatea instituțiilor de pe piața muncii.

Șomajul ridicat a fost privit, multă vreme, ca o problemă tipic europeană. Principalele două cauze ale acestei interpretări standard au fost: diferența uriașă dintre salarii și productivitatea muncitorilor cu pregătire slabă, dar și inflexibilitatea și distorsiunile înregistrate în buna funcționare a pieței muncii.

Soluțiile directe propuse pentru prima cauză – discrepanța dintre salarii și productivitatea muncitorilor cu pregătire slabă – au inclus: flexibilitatea mai mare a salariilor și a structurilor salariale (protecție socială mai puțin generoasă, inegalitate compensată prin acordarea de compensări salariale), productivitate ridicată (activizarea celor aflați în șomaj, educare/calificare), subvenții pentru serviciile slab productive.

Ca soluții în cazul celei de a doua cauze – disfuncționalitățile înregistrate pe piața muncii – s-a propus: o protecție mai flexibilă a ocupării forței de muncă, ore de lucru mai flexibile, evitarea distorsiunilor din sistemului de taxe/bunăstare.

În mod general, printre soluțiile de politică socială națională și internațională au fost menționate: flexibilizarea salariilor, creșterea nivelurilor de productivitate și angajare pentru muncitori, flexibilizarea contractelor de muncă și a programului de lucru, modificarea structurilor de încurajare pentru angajați (subvenții, taxe), dar și pentru șomeri (beneficii reduse și pe termen scurt, obligații de genul asigurării bunăstării prin muncă).

Capitolul doi descrie, general, care sunt modelele ocupării și șomajului în Europa. Datele statistice pe care se bazează studiul sunt în conformitate cu definiția șomajului dată de Biroul Internațional al Muncii și provin din baza de date OECD. În ciuda interpretării standard asimilabile viziunii eurosceptice, ratele reduse ale șomajului înregistrat în Europa, începând cu a doua jumătate a anilor 1990 evidențiază contrariul: ratele șomajului s-au redus considerabil în majoritatea țărilor europene, cu precădere în Danemarca, Olanda (literatura de specialitate a dezbătut amplu așa numitul „miracol olandez”), Portugalia, Irlanda, Austria, Suedia și Marea Britanie. Concluzionând, ratele reduse ale șomajului înregistrate în ultimii ani pun în evidență capacitatea statelor europene de a se adapta schimbărilor internaționale, cum ar fi procesul globalizării. De asemenea, protecția socială generoasă nu reprezintă un obstacol în calea ocupării forței de muncă.

Datorită perspectivei unitare oferite de capitolul doi, următoarele zece capitole sunt studii naționale contextuale, care sunt mai mult orientate către analiza particulară a diferitelor aspecte ale șomajului, răspunsurilor de politică socială și consecințelor directe pentru cetățeni. Schimbările din sfera politicii sociale sunt raportate la impactul asupra șomajului și asupra drepturilor cetățenești.

Ultimul capitol își propune să stabilească dacă toate politicile naționale analizate anterior converg sau nu spre un model comun și dacă da, care sunt sursele schimbării, fie ele presiuni economice similare sau recomandări din partea forumurilor internaționale.

Concluzia generală a volumului este că procentele ridicate ale șomajului nu mai reprezintă un fenomen specific Europei. Multe țări, în special cu o economie redusă ca proporții, și-au revenit surprinzător, reușind să atingă rate foarte mici ale șomajului. Implicațiile directe sunt: invaliditatea diagnosticului pus de eurosceptici – șomaj ridicat cauzat direct de inflexibilitatea structurilor de pe piața muncii – și posibilitatea de a atinge procente ridicate ale ocupării forței de muncă, fără a reduce beneficiile protecției sociale.

Simona Vonica-Răduțiu

**GØSTA ESPING-ANDERSEN ȘI DUNCAN GALLIE,
ANTON HEMRIJCK, JOHN MYLES, *Why do we need
a new welfare state? (De ce avem nevoie de un nou stat
al bunăstării?)*, Oxford, Oxford University Press, 2002**

„De ce avem nevoie de un nou stat al bunăstării?” este o carte dedicată „copiilor de azi care vor fi furnizorii bunăstării noastre atunci când vom îmbătrâni. Pentru ei – deci și pentru noi – dorim cel mai bun posibil stat al bunăstării”. Este o justificare care orientează demersul autorilor de identificare a acelor principii, caracteristici ce pot fundamenta dezvoltarea politicilor sociale, în contextul noilor provocări pe care le presupune extinderea UE.

Lucrarea, deși o culegere de texte așa cum apar atât de multe astăzi în știința socială, este construită unitar și oferă informație substanțială asupra modului în care sunt concepute politicile sociale în Europa, în câteva domenii: nevoile și riscurile relaționate cu familia și copiii, problemele bătrânilor și ale sistemului de pensii, schimbările în domeniul vieții de muncă și „noul contract de gen”). Astfel, cartea cuprinde șase capitole și include cuvântul înainte al lui Frank Vandebroucke, care creează o imagine asupra „justiției sociale durabile și coordonării deschise a politicilor sociale în Europa”.

De altfel, ceea ce dă unitate cărții este tocmai principiul „coordonării deschise” a politicilor sociale în Europa și preocuparea de a trata „modelul social european” din perspectiva acestuia.

Coordonarea deschisă a politicilor sociale este o idee relativ nouă, ale cărei fundamente metodologice au fost inițiate în *Summit*-ul de la Lisabona (2000). Ea reprezintă „un proces comun de planificare, examinare, comparare și adaptare a politicilor sociale ale statelor membre pe baza obiectivelor comune” (Esping-Andersen și alții 2002: VIII). Metoda dă posibilitatea statelor UE de a învăța practicile pozitive unele de la celelalte, prin aceasta respectându-se diversitatea locală și promovându-se progresul în domeniul social. Noua metodă poate contribui, în opinia autorilor, la îndeplinirea obiectivelor europene ale incluziunii și justiției sociale.

Totuși, așa cum sugerează multiplele probleme pe care le presupune *design*-ul politicilor sociale europene și cum autorii înșiși subliniază, coordonarea deschisă nu poate fi un panaceu, o soluție pentru toate problemele, pentru totdeauna. Mai degrabă, ea precizează aspectele necesare pentru o „arhitectură cuprinzătoare a politicilor sociale”. (Esping-Andersen și alții, 2002: 24)

Capitolul 1, *Din nou către „societatea perfectă”?* a celebrului autor al la fel de celebrei tipologii a statelor bunăstării, Gøsta Esping-Andersen, prezintă atât o viziune sintetic istorică asupra statului bunăstării, cât și o trecere în revistă a provocărilor (riscuri, nevoi, compromisuri) pe care diferite regimuri ale bunăstării le întâmpină astăzi. Din punct de vedere istoric, regimurile bunăstării au cunoscut două mari schimbări: la sfârșitul secolului XIX și imediat după al doilea război mondial, la care s-ar putea adăuga modificările prin care regimul scandinav a trecut în anii '70. Acestea au fost marcate de intensificarea competiției ideologice pentru „societatea perfectă” a apărătorilor „vechiului